مروری بر نتایج یک پژوهش؛ عمده‌ترین اقلام غذایی در شهرها و روستاها کدامند؟

نتایج یک مطالعه نشان داد که الگوی تقاضای مواد غذایی در مناطق شهری و روستایی متفاوت است. همچنین مشخص شد سطح تحصیلات سرپرست خانوار، اندازه خانوار، سن، جنسیت و محل سکونت تاثیر زیادی بر تقاضای گروه‌های مختلف موادغذایی دارد.

به گزارش ایسنا، به دلیل محدود بودن منابع و رشد جمعیت، «تامین غذا» یکی از دغدغه‌های اصلی دولت‌ها است. مطالعات نشان داده که سهم عمده مخارج خانوار صرف موادغذایی می‌شود.

بررسی‌ها حاکی از این است که خصوصیات خانوارهای ایرانی مثل (اندازه خانواده، مهاجرت از روستا به شهر، سطح درآمد، سطح تحصیلات و…) در حال تغییر است. با توجه به این‌که مطالعات زیادی تاثیر خصوصیات خانوار را بر تقاضای موادغذایی در ایران بررسی نکرده‌اند، پژوهشگران اقتصاد کشاورزی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری استان کرمان و دانشگاه تبریز، مطالعه‌ای در این زمینه طراحی کردند.

سمانه خلیلی ملکشاه، محمد قهرمان‌زاده و اسماعیل پیش‌بهار؛ پژوهشگرانی بودند که در این مطالعه همکاری داشتند.

برای انجام این پژوهش از داده‌های خام مرکز آمار ایران با عنوان «بررسی هزینه و درآمد خانوار» برای دوره ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۳ استفاده شد.

در این پژوهش استان‌های کشور بر اساس اشتراکات و هم‌جواری، در پنج منطقه کشوری تقسیم‌بندی شدند. منطقه یک شامل استان‌های تهران، قزوین، گلستان، مازندران، سمنان، البرز و قم؛ منطقه دو شامل: اصفهان، فارس، بوشهر، چارمحال و بختیاری، هرمزگان و کهگیلویه و بویراحمد، منطقه سه شامل: آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، زنجان، گیلان و کردستان، منطقه چهار شامل: کرمانشاه، ایلام، لرستان، همدان، مرکزی و خوزستان و منطقه پنج شامل: خراسان رضوی، جنوبی و شمالی، کرمان، یزد و سیستان و بلوچستان بودند.

گروه‌های عمده موادغذایی نیز در شش گروه «غلات»، «گوشت»، «لبنیات»، «روغن و چربی»، «میوه، سبزی و حبوبات» و «قند و شکر» قرار گرفتند.

نتایج به‌دست‌آمده از این مطالعه نشان داد که در مناطق روستایی ایران گوشت، روغن و چربی و قند و شکر کالای ضروری هستند و در مناطق شهری ایران گوشت کالای ضروری است. حساسیت تقاضای این گروه کالاها به تغییرات درآمد نسبت به سایر کالاها بیشتر است.

در مناطق شهری در ۳۰ استان کشور به ترتیب میوه، سبزی و حبوبات، غلات، گوشت، لبنیات، روغن و چربی و قند و شکر سهم عمده مخارج مواد غذایی را تشکیل می‌دهند. همچنین، مشاهده می‌شود در مناطق روستایی به ترتیب غلات، میوه، سبزی و حبوبات، گوشت، لبنیات، روغن و چربی و قند و شکر سهم عمده مخارج مواد غذایی را تشکیل می‌دهند.

مقایسه رفتار مصرفی گروه‌های مواد غذایی در مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد، در مناطق شهری میوه، سبزی و حبوبات و در مناطق روستایی غلات بالاترین سهم مخارج سبد غذایی خانوار را در دوره ۱۰ ساله دارند؛ همچنین، سهم هزینه گروه‌های گوناگون در مناطق گوناگون متفاوت است، این مسئله بیانگر تفاوت رفتار مصرف در مناطق شهری و روستایی است.

بررسی‌های این مطالعه نشان داد که سطح تحصیلات سرپرست خانوار، تعداد اعضای خانوار، سن و جنسیت و همچنین منطقه محل سکونت بر مصرف گروه‌های گوناگون موادغذایی متفاوت است.

به عنوان مثال؛ افزایش سال‌های تحصیل سرپرست خانوار در مناطق شهری اثر مثبت و مطلوب بر تقاضای لبنیات و اثر منفی بر تقاضای میوه، سبزی و حبوبات دارد. همچنین در مناطق روستایی کشور افزایش سال‌های تحصیل اثر مثبت بر تقاضای غلات، روغن و چربی و قند و شکر دارد. این امر نشان می‌دهد که سطح تحصیلات آن‌گونه که انتظار می‌رود نتوانسته نقش مثبتی در بهبود الگوی مصرف داشته باشد. به همین خاطر نیاز به توجه خاص سیاست‌گذاران برای بهبود رژیم غذایی از راه آموزش صحیح است.

نتایج این مطالعه نشان داد که با افزایش بعد خانوار در مناطق شهری سهم هزینه لبنیات کاهش و سهم هزینه قند و شکر افزایش می‌یابد. اما اثر این متغیر در مناطق روستایی بر سهم هزینه گروه کالاهای گوناگون متفاوت است.

یافته‌های حاکی از این است که منطقه محل سکونت بر سهم هزینه گروه های مواد غذایی موثر است. به عنوان مثال در مناطق شهری استان‌های شمالی، شمال‌غرب و غرب کشور و استان‌های تهران، قم و سمنان (مناطق یک، سه و چهار) در مقایسه با استان‌های جنوبی، جنوب‌شرق و شرق کشور (مناطق دو و پنج)، سهم هزینه بیشتری به گوشت و قند وشکر اختصاص می‌دهند. همچنین این مناطق برای غلات، لبنیات، میوه، سبزی، و حبوبات هزینه کم‌تری می‌کنند.

اما در مناطق روستایی کشور مقدار تقاضای گوشت، روغن و چربی و قند و شکر در مناطق یک، دو و سه بیشتر است و تقاضای غلات، لبنیات و میوه، سبزی و حبوبات کم‌تر از مقدار تقاضای منطقه پنج است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که سهم هزینه یا تقاضای گروه کالاهای گوناگون موادغذایی در مناطق شهری و روستایی نه تنها به خصوصیات خانوار بلکه به موقعیت جغرافیایی محل سکونت نیز بستگی دارد.

به گفته پژوهشگران این تحقیق؛ تفاوت‌های منطقه‌ای بیانگر فرهنگ تغذیه‌ای منطقه است که بر رفتار تغذیه‌ای خانوار تاثیر می‌گذارد. بنابراین اجرای هر گونه سیاست که با هدف بهبود امنیت غذایی خانوار باشد، باید به صورت منطقه‌ای و بر اساس مقدار دسترسی به موادغذایی گوناگون باشد و همچنین خصوصیات خانوار مثل ترکیب سنی خانوار، سطح تحصیلات سرپرست خانوار، اندازه خانوار و جنسیت مد نظر قرارگیرد.

نتایج این مطالعه به صورت مقاله علمی پژوهشی با عنوان «اثر خصوصیات خانوار بر تقاضای مواد غذایی خانورهای شهری و روستایی ایران» در فصل‌نامه تحقیقات اقتصاد کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت منتشر شده است.

سرویس خبری: صنعت غذا